

Bologna Süreci'nin Anlaşılması

1. Giriş

Bologna'nın Dışa Açılması:

İtalya'nın, Bologna kentinde 1999 yılında Avrupa Yüksek Öğretim Alan'ı oluşturmak için bir araya gelen ve o tarihten itibaren söz konusu süreci değerlendirmek üzere 2 yılda bir toplanan 29 Yüksek Öğretim Bakanı, bu toplantılarda genellikle Avrupa hedefleri üzerinde durmaktadırlar. Ancak Avrupa'da yapılan tartışmalar ve görüşmeler sonucu oluşan "Bologna Süreci" ile yapılacak olan reformlarının etkisinin Avrupa'nın dışında da etkili olacağı anlaşılmıştır. Bu büyük etki, uluslara arası öğrenci hareketliliğinin kriterlerinin ve küresel yetenek akışının değişmesi, araştırma yeniliklerinin ve mali olanakların coğrafi zeminde yeniden dağıtılması, yüksek öğretim kurumları ve işverenler arasındaki geleneksel ilişkinin yeniden yapılandırılması gibi bir çok açıdan net bir şekilde fark edilebilecektir.

Uluslar arası Öğrenci Hareketliliği

A.B.D'de lisansüstü öğrenci alımları, Bologna Süreci'nin yurtdışı boyutunun önemli öğelerinden bir tanesidir. Bu makale, Lisansüstü Eğitim Kurumları Konseyi(Bundan böyle CGS diye geçecektir.) tarafından yapılan çok sayıdaki araştırma sonuçlarını bir araya getiren bir çalışma niteliğindedir. Bu araştırmalar, A.B.D'deki lisansüstü eğitim aşamasında dışardan gelen öğrencilerin rolünün daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu araştırmalar, Kuzey Amerika'daki lisan üstü eğitim liderlerine ve öğrenci alım uzmanlarına, uluslar arası öğrenci hareketliliğini etkileyen Avrupa yüksek eğitim reformlarının, A.B.D'deki öğrenci alım politikalarını ne şekilde etkileyeceği konusunda bilgi vermek üzere CGS'nin yaptığı çalışmaların bir parçasını oluşturmaktadır.

Lisansüstü Eğitim Kurumları Konseyi

CGS, A.B.D ve Kanada'daki yüksek öğretim kurumları ile diğer ülkelerde lisansüstü eğitim, araştırma ve bilim ile ilgilenen ve öğrencileri ileri seviyelere hazırlayan tüm kurumları kapsayan bir örgüttür. CGS'ye üye üniversiteler yılda %95'in üzerinde bir oranda A.B.D doktora diploması ile yaklaşık olarak %70'in üzerinde A.B.D yüksek lisans diploması vermektedirler. Bu üniversitelerin bir çoğu, yurt dışına yüksek lisans öğrencisi göndermektedir. Bu öğrencilerin yaklaşık olarak %30'u A.B.D'de doktora programlarına kayıt olmaktadır. Bu doktora öğrencilerinin %40'ından fazlası fen bilimleri, %50'isi de mühendislik alanında öğrenim yapmaktadırlar. CGS, özgün araştırmalar yaparak üyelerini, A.B.D lisans üstü programlarına uluslar arası öğrenci akışını etkileyen yeni gelişmelerden haberdar etmeyi ve aynı zamanda diğer ülkelerdeki yüksek öğretim kurumlarındaki gelişmeler hakkında bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bologna Süreci ve A.B.D

Bologna Süreci hedeflerinin uygulamaya konulmasıyla birlikte belirlenecek olan yeni Avrupa derecelendirme sistemi, A.B.D lisans üstü eğitim dekanları ve öğrenci alım uzmanları için bir çok soruyu da beraberinde getirmektedir. Bu soruların nasıl çözümleneceği ise dünyanın bir çok yerindeki paydaşlar tarafından da yakından takip edilmektedir. Şu an en çok gündeme gelen sorular ise şu şekilde sıralanabilir: Kuzey Amerika ülkelerinde yer alan üniversiteler,

yeni dereceleri ve derece sistemlerini özellikle de “üç yıllık” ilk dönem lisans derecelerini kabul edecek midirler? A.B.D üniversitelerinin, Avrupa'daki yeni üç yıllık derecelere göre belirlediği politikaların, diğer bölge ve ülkelerdeki derecelerin değerlendirilmesine yönelik ne gibi etkileri olacaktır? Ya da diğer bir deyişle, üç yıllık derecelere sahip ülke ve bölgeler, sözde “Bolonya dereceleri”ne karşılık A.B.D’de belirlenen lisansüstü eğitim programlarına yönelik politikalardan ne şekilde etkileneceklerdir?

Bolonya Süreci ve A.B.D'nin Tutumları

Avrupa yüksek öğretim alanında gerçekleştirilen reformlar, A.B.D'deki lisans eğitimi alanında yer alan liderleri, kendi eğitim politikaları ve uygulamalarında dış faktörlerin etkisine daha çok önem vermeye sevk etmiştir. CGS araştırma sonuçlarına göre, Amerika'daki üniversiteler uluslar arası öğrencileri kayıtları ve başarıları gibi konularda daha stratejik ve dikkatli davranmakta ve uluslar arası öğrenci alımlarına yönelik politikaların, yeteneklerin küresel dolaşımına olan etkisi hakkında ise daha ihtiyatlı hareket etmektedirler. Bolonya süreciyle birlikte, kısmen bu stratejik tutumlara daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra uluslara arası öğrencilerin başvuru eğilimlerinde daha önce benzeri görülmeyen şekilde bir tersine dönüş yaşanmıştır.

2. A.B.D Lisans Üstü Eğitim Programlarında Uluslar arası Öğrenci Eğilimleri

2003 yılına kadar, A.B.D'deki lisans üstü eğitim programlarına başvuran yabancı öğrenci sayısında 20 yıldır düzenli bir şekilde artış yaşanmaktaydı. CGS'ye üye olan üniversitelerin raporuna göre, 2003 yılında uluslar arası öğrenci başvurularında, üniversitelerin halen atam olarak telafi edemediği çok büyük bir düşüş olmuştur. Öğrenci gönderimini en fazla azaltan üniversiteler Çin, Hindistan, Kore gibi en çok öğrenci gönderen üniversitelerdir ve bu üniversiteler Avrupa dışındaki bölgelerde yer almaktadır. Raporda aynı zamanda Batı Avrupa üniversitelerinde öğrenci gönderimlerinde aynı oranda bir düşüş gözlemlendiği belirtilmektedir. Bu düşümlere sebep olabilecek en önemli faktörler ise küresel yüksek eğitim alanının kontrolü dışında gelişen olaylardır. (örneğin; 11 Eylül saldırıları, A.B.D'nin yabancı uyruklu öğrencilere karşı olan misafirperverliğinin azalması, A.B.D'nin öğrenci vize/SEVIS¹ kısıtlamalarını artırması vb.)

Ancak lisan üstü eğitim alanındaki liderler, yeni vize koşullarını belirlemek ve yabancı öğrencilerin yaşadıkları zorlukları görüşmek üzere gerekli bilgiyi sağlamak için A.B.D Dış İşleri Bakanlığı ile birlikte çalışarak, Avrupa'da kabul edilen Bolonya süreci reformları gibi uluslar arası eğitim alanında gerçekleştirilen değişikliklerin daha iyi kavranmasına çaba göstererek, ortak stratejilerin doğrudan etkili olabileceği Çin ve Hindistan'daki kapasite artırma çalışmalarının daha iyi anlaşılmasını sağlayarak ve A.B.D lisans üstü programlarına yapılan yabancı öğrenci başvurularını etkileyen süreçleri ve kurumsal üniversite politikalarını genişleterek, öğrenci başvurularındaki bu düşüşü farklı şekillerde telafi etmeye çalışmışlardır.

Başvurulardaki bu düşüş yeni bir eğilimin göstergesidir. Yıllardır, A.B.D, dünyada yılda en fazla Doktora (Ph. D) diploması veren ülke olmuştur. Bu istikrarlı büyüme büyük oranda A.B.D lisans üstü eğitim programlarındaki yabancı öğrencilerin daha fazla önem verilmesine

¹ SEVIS, İnternet tabanlı bir sistem olup okullara ve A.B.D hükümetine uluslar arası öğrencilerin vize durumları hakkında veri değişimi yapmalarını sağlayan bir Öğrenci ve Yabancı Ziyaretçi Bilgi Sistemi'dir.

ve aynı zamanda lisans üstü eğitim yapmak isteyen yabancı öğrencilerin de bu programlara artan ilgisine bağlıdır. Bunun yanı sıra programlarda yabancı öğrencilerin oranında artış görülürken yerli öğrencilerinde ise sürekli bir düşüş gözlemlenmektedir. A.B.D vatandaşı olmayıp geçici olarak A.B.D'de bulunan ve büyük oranda araştırma programlarında eğitim gören yabancı öğrencilerin yer aldıkları 5 alandaki oranları şu şekildedir: Mühendislik: (%48); fen Bilimleri(%40); biyoloji bilimleri(%27); sosyal bilimler(%16); işletme(%17). Yabancı uyruklu olup A.B.D'de eğitim gören öğrenci ve bilim adamlarının A.B.D araştırma, yenilik ve kamu diplomasisi alanına çok büyük katkıları olmuştur. Bu gibi başarılar, kalitesi ve araştırma alanındaki üretkenliği ile bilinen A.B.D lisans üstü programlarının bu niteliklerini sağlamlaştırması açısından son derece önemlidir. A.B.D dünyada doktora programları alanında en çok üretkenliği sağlayan ülke olarak bilinirken, aynı zamanda dünyadaki lisans üstü programlarının verimliliğinde de genel bir değişim söz konudur.

Avrupa ve Asya'da, fen, mühendislik, teknoloji, ve matematik alanlarında verilen doktora derecelerinde A.B.D'dekinden daha fazla bir artış olmuştur. Fen ve mühendislik alanlarında Avrupa'dan mezun olan doktora öğrencilerinin sayısı şu an A.B.D'dekinden daha fazladır. Asya'nın da önümüzdeki on yıl içerisinde yine bu alanlarda doktora dereceleri konusunda A.B.D'yi geçmesi beklenmektedir. Bu büyümenin altında yatan en önemli neden ise bazı hükümetlerin kendi ülkelerini bilgi ekonomisi alanında rekabet edebilir bir düzeye getirmek için lisans üstü eğitim alanına oldukça fazla yatırım yapmaya başlamasıdır. A.B.D Ulusal Bilim Kurulu'nun "*Avrupa, Asya ve Amerika'da Lisansüstü Eğitim Reformu ve Bilim Adamları ve Mühendislerin Uluslar arası Hareketliliği*" başlıklı raporunda 2000 yılında dünyada kendi ülkesinin bilimsel olarak gelişmesini sağlamak ve bilgi ekonomisinde ülkesini rekabet edebilir bir düzeye getirmek için lisans üstü eğitime büyük yatırım yapan ülkelere değinilmiştir. A.B.D Fen Mühendislik ve Kamu Politikası Ulusal Bilim Kurulu Akademisi'nin "*Rising Above The Gathering Storm*"(Yaklaşan Fırtınayı Geçmek) 2006 yılı raporunda, fen, mühendislik, teknoloji, ve matematik alanlarında doktora programlarına kayıt yaptırmak isteyen yerli öğrencilerin giderek azaldığı A.B.D'de lisan üstü eğitime yapılan bu büyük yatırımların beklenen sonuçları üzerinde durulmaktadır.

Küresel rekabet ve dünyada gelişen olaylar, A.B.D'deki lisan üstü eğitim kayıtlarında "*kusursuz bir fırtına*" yaratmaya çalışmaktadır. Diğer ülkeler lisans üstü eğitim alanındaki yatırımlarını artırıp kendi ülkelerindeki lisans üstü eğitim programlarına dışardan öğrenci çekmeye çalışırken, A.B.D'deki lisan üstü eğitim programlarına olan yabancı öğrenci kayıtlarında hızlı bir düşüş yaşanmakta ve buna ek olarak fen, mühendislik, teknoloji, ve matematik alanlarında doktora programlarına kayıt yaptırmak isteyen aynı derecede yetenekli yerli öğrencilere ise yeterli oranda destek sağlanmamaktadır. Bazı kişiler, A.B.D'nin vize işlemlerinde yaşanan zorlukları ortadan kaldırıp bu konuda daha esnek bir politika izlemeye başlamasının ve yabancı öğrencilere daha sıcak bir şekilde davranılmasının artık hiçbir işe yaramayacağını düşünmektedirler. Lisans eğitimini tamamlayan öğrencilerin büyük artış gösterdiği Çin gibi özellikle yurt dışına çok sayıda öğrenci gönderen ülkelerin, kendi ülkelerinde lisans üstü eğitim alanında büyük bir atılım gerçekleştireceklerini düşünenlerin yanı sıra A.B.D'deki bu düşüşün kısa dönemli bir sorun olduğuna dikkat çekenler de mevcuttur. Ancak bir çok kişi, dünyadaki yetenekli kişileri kendi ülkesine çekme konusunda en fazla pazar payına sahip olan A.B.D'de gözlemlenen bu düşüşün nedenini lisans üstü eğitim kapasitesindeki küresel büyümeyle bağlamaktadır.

3. Uluslara Arası Konular Hakkında CGS Araştırması

Lisans üstü eğitim alanında yaşanan bu son gelişmelerin, bunların temelinde yatan sebeplerin ve bu gelişmelerin sonuçlarının daha iyi anlaşılması amacıyla CSG üyeleri bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada uluslara arası konulara değinilerek yabancı öğrencilerin eğilimleri, Kuzey Amerika üniversitelerinin bu eğilimlere ne şekilde cevap verdikleri, Bolonya süreci ve üç yıllık lisans üstü eğitim politikaları üzerinde incelemeler yapılmıştır. CGS, bu amaçla A.B.D'deki lisans üstü eğitim programlarını tercih eden yabancı öğrenci sayısını ve bu konudaki eğilimleri öğrenmek üzere çok yıllık bir araştırma projesi başlatmıştır. Yapılacak araştırma programı, başvuru (Şubat), kabul (Haziran) ve kayıt (Eylül) olmak üzere üç dönemden oluşmaktadır. Aşağıda yer alan bilgiler CGS'nin 2004-2006 yılları arasında sekiz farklı raporun özeti niteliğindedir.

Bu makale CGS araştırmalarının sonuçlarını açıklamaktadır:

1. CGS'nin 20 yıldır yürütmekte olduğu yıllık kayıt araştırması,
2. Her yıl başvuru, kabul ve kayıt dönemleri olmak üzere üç kısımda yürütülen çok yıllık "Uluslar arası Lisan Üstü Eğitime Katılım Eğilimleri" araştırması,
3. Üye dekanlara görevleri itibariyle en önemli beş konuyu belirtmeleri istenen küçük ölçekli "önemli konular" araştırması
4. En çok yabancı öğrenci kaydı yaptıran üye üniversitelerin, kendi kurumlarında Avrupa lisans üstü eğitim reformlarının önemini(özellikle Bolonya Süreci) anlattıkları ve üç yıllık programlara ilişkin öğrenci alımları hakkında bilgi verdikleri 2005 kabul dönemi araştırmasına eklenen bir rapor.

Aşağıda CGS araştırma sonuçlarının sentezinde, A.B.D lisan üstü eğitim liderlerinin verdiği cevaplar lisan üstü eğitimde küresel rekabetin giderek arttığı açıkça kabul edilmiştir.

3.1 2004 Bulguları

2004 yılının başlarından itibaren, CGS üye üniversitelerden bünyelerindeki lisans üstü eğitim programlarına başvuru yapan yabancı öğrencilerin eğilimleri hakkında bilgi almaktadır. CGS'ye üye üniversitelerin yaklaşık olarak üçte biri üç yıldır bu çalışmaya katılmaktadır. Araştırmaya katılan üniversiteler en fazla yabancı öğrenci alımı yapan 25 üniversitenin %75 - %90 arasındaki bir kesimini kapsamaktadır. 2004 Şubat ayında yayınlanan ilk rapordaki en önemli bulgu, üye üniversitelerde 2003 yılından 2004 yılına kadar toplam *başvuru* oranında %28'lik bir düşüş yaşanmasıdır. Bu düşüşteki en büyük pay, bir zamanlar A.B.D'ye en çok öğrenci gönderen üç ülke konumundaki Çin (-%45), Hindistan(-%30) ve Kore(-%14)'dir. Yabancı öğrenci sayısındaki bu büyük azalma, en fazla yabancı öğrenci sayısına sahip bu 25 üniversitede büyük bir endişeyle karşılanmıştır. İkinci dönem olarak nitelendirilen *kabul* sürecinde ise başvurulardaki azalma yabancı öğrencilere yönelik kabul oranına da yansımış ve 2003 yılından 2004 yılına kadar %18'lik bir düşüş kaydedilmiştir. Son dönem olan *kayıt* sürecinde ise öğrenci sayısında azalma olduğunu belirten üniversitelerin %68'inde 2003 yılından 2004 yılına kadar ilk kez kayıt olan yabancı öğrenci sayısında %6'lık bir düşüş yaşanmıştır. Yabancı öğrencilerden Çinli öğrenci sayısında %8'lik, Hindistanlı öğrenci sayısında ise %4'lük bir düşüş yaşanmıştır.

3.2 Lisansüstü Eğitim Kurumlarının Tutumları

Raporlarda belirtilen bu düşüslere karşılık olarak yüksek öğretim kurumları, yabancı öğrencilere yönelik hizmetleri genişletmek için, bir dizi önlem almaya başlamışlardır. Bu eğitim kurumlarının bir çoğu, kayıt işlemlerini daha aktif bir hale getirmeden ve öğrencilere sunulacak hizmetleri genişletmeden, kurumlarına yabancı öğrenci akışını beklenmemes gerektiğini kabul etmişlerdir. Bu eğitim kurumlarının bir çoğu (%79), yabancı öğrenci başvurularını artırmak için en az bir girişimde bulduklarını belirtirken, üçte biri ise bu konuda iki ya da daha fazla sayıda önlem aldıklarını açıklamışlardır. Yapılan bu girişimler arasında yabancı ajanslarla yapılan anlaşmalar, özellikle Çin başta olmak üzere çeşitli ülkelere kayıt gezilerinin düzenlenmesi ve yabancı öğrencilerden sorumlu olmak üzere yeni personel alımı gibi bir çok yeni uluslara arası program/işbirliği faaliyetleri yer almaktadır.

- A.B.D'deki lisans üstü eğitim kurumlarının %75'i 11 Eylül 2001 tarihinden beri yabancı öğrencilere yönelik hizmetlerini artırmıştır.
- Sosyal hizmet faaliyetleri arasında çağrı merkezleri, elektronik başvuru hizmetlerinin daha yaygın hale getirilmesi, yabancı öğrencilerden sorumlu akademik danışmanlar yer almaktadır.
- A.B.D lisans üstü eğitim kurumlarının %58'i uluslara arası ortaklık değişimi gerçekleştirmiştir.

Sosyal Hizmetlerin Artırılması Faaliyetleri

3.3. 2005 Bulguları

CGS'nin 2005 Mart ayında yaptığı açıklamalara göre, yabancı öğrenci başvurularındaki azalma 2004'ten 2005 yılına kadar olan süre içerisinde de devam etmiştir. Kurumlarındaki yabancı öğrenci başvuru sayısında azalma olduğunu ifade eden üniversitelerin %60'ında %5'lik bir düşüş meydana gelmiştir. Burada da %13'lük bir oranla en fazla düşüş Çinli ve Hintli öğrencilerin başvurusunda görülmüştür. Ancak bununla birlikte 2005 yılında, CGS'ye üye olan üniversiteler, yabancı öğrencilerin başvurularını geçen yıla oranla %3 oranında genişletmiştir. Yabancı öğrenci gönderiminde en fazla paya sahip olan ülkelerden gelen öğrenci sayılarındaki oranlar şu şekildedir: Hindistan (+%3), Kore (+%5), Orta Doğu (+1%).

Alanlara göre yabancı öğrenci sayısındaki artışlar şu şekilde hesaplanmıştır: mühendislik (+%3), fen bilimleri (+1). CGS'ye üye olan üniversiteler bu artışların, yabancı öğrenci hareketlerinde gerçekleşecek dönüşüm için bir başlangıç olmasını ümit etmelerine rağmen, düşüş hızla devam etmektedir.

3.4 2006 Bulguları

Mart ayı bulgularına göre, 2 yıldır toplam olarak %32'lik bir azalmadan sonra lisans üstü yabancı öğrenci başvurularının 2005'ten 2006'ya kadar geçen süre içerisinde toplamda %11 oranında artış gerçekleşmiştir. Çin'den gelen öğrenci başvurularında %21, Hindistan'dan ise %23'lik bir artış olmuştur. Mühendislik ve doğa bilimleri alanlarında sırasıyla %17'lik ve %16'lık bir artış gerçekleşmiştir. CGS raporuna göre Ağustos ayında, 2005'ten 2006'ya kadar

olan dönem içerisinde %12'lik bir artış gerçekleşmiştir.Çin'den gelen öğrenci sayısında %20, Hindistan'dan ise % 28'lik oranında bir artış meydana gelmiştir.Üç yıl içerisinde ilk defa bu kadar büyük bir artış gözlemlenmiştir. Yabancı öğrencilerden en fazla mühendislik (%26) ve işletme (%12) alanlarına başvuru yapılmıştır.

CSG Başkanı, Debra W.Stewart'a göre, bu bulgular, tüm dünyadaki en zeki, en başarılı ve en yetenekli öğrencilerin A.B.D'ye gelmesini sağlamanın küresel ekonomide Amerika'nın rekabetini korumak için son derece gerekli olduğunun anlaşılmasından itibaren, yabancı öğrenci sayısındaki bu artışların A.B.D açısından oldukça olumlu bir gelişmedir. Son GCS raporlarında, A.B.D'deki lisans üstü eğitim veren kurumların yabancı öğrencilere yönelik sosyal hizmetlerin genişletilmesi için yaptıkları çalışmalara dikkat çekilmiştir. CGS, bu amaçla yapılan yatırımları yakından takip etmektedir.

CGS, yabancı öğrenci sayılarındaki bu düşüşü ilk olarak gündeme getirdiği zaman, paydaşların sıklıkla sordukları soru öğrenci eğilimlerindeki bu tutum devam ettiği takdirde bunun uzun vadede, programların kalitesi üzerinde ne gibi etkilerinin olacağıdır. Yabancı öğrenci alımlarına ilişkin araştırmadaki bir ekte, kendilerine başvuru yapan öğrencilerin kalitesi hakkında soru yöneltilen paydaşların %99'u, 2006 yılında başvuru yapan öğrenciler ile geçen sene başvuruda bulunanlar arasında hemen hemen hiçbir fark olmadığını belirtmişlerdir. Başvuru yapan öğrencilerin %24'ünün tercihlerinde de çok fazla bir değişim olmamıştır.

4. Lisansüstü Öğrenci Başvurularında Değişen Eğilimlere Karşılık Alınan Önlemler

A.B.D'deki lisansüstü eğitim programlarına başvuran öğrenci hareketlerindeki değişimlerde en büyük pay Asya ülkelerinden gelen öğrencilere aittir. Lisan üstü eğitimin, dünyada meydana gelen olaylardan çok fazla etkilenmesi, federal öğrenci vize kuralları ve üniversitelerin öğrenci alımlarına ilişkin uygulamalarının “dış boyutu” ile ilgili olan farkındalığı artırmıştır. Bu durum aynı zamanda Kuzey Amerika'daki lisans üstü eğitim veren okulların yöneticilerinin uluslar arası konular hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarını gerektirmektedir. CGS'nin programlama, yayın ve üyelik hizmetleri vb. konularda üyelerin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına dair yapılan yıllık bir “Acil konular” araştırmasında son 5 yılın 4 yılında yöneticilerin üzerinde durdukları en önemli 5 konudan bir tanesi yabancı öğrenci meselesidir. Geçen sene CGS üyelerinin %50'sinden daha fazla bir kesimi yabancı öğrenci meselesini, üzerinde durdukları en önemli 5 konudan bir tanesi olarak görmektedir.

Kuzey Amerika'daki lisan üstü eğitim veren okulların yöneticilerinin en çok ilgilendikleri uluslar arası konular arasında Avrupa yüksek eğitim reformlarında meydana gelen gelişmeler yer almaktadır.Bolonya sürecinde Kuzey Amerika'nın ilgisini çeken motive edici faktörlerden bir tanesi, Avrupa Yüksek Öğretim Alanı (EHEA)'nın kurucularının ilk olarak Avrupa içinde hareketlilik ve bütünlülüğe önem vermeleriyle ve bu hedefle gerçekleşecek bir entegrasyonun sadece Avrupa öğrencileri için değil aynı zamanda Çin, Hindistan ve Kore gibi farklı ülkelere bir çok öğrenci için Avrupa'yı daha çekici bir yer haline getirebileceği ve böylece lisans üstü eğitime ilişkin küresel demografik hareketleri de kökünden değiştirebilir.

2006 Eylül ayında, Avrupa Üniversiteler Birliği ve Lisans Üstü Eğitim Kurumları Kurulu'nun ortak desteğiyle Atlantik ötesi bir konferans düzenlenmiştir. Bu konferansta, söz konusu reformların doktora programlarına da yansımaları dolayısıyla, Kuzey Amerika'daki doktora

reform girişimleri ile de ilgili olarak bu reformlar üzerinde durulmuştur. Bu konferansın konusunun doktora eğitimlerinde “üçüncü dönem” olmasına rağmen, yapılan tartışmaların çoğu üç yıllık yüksek lisans programının A.B.D’deki lisans üstü eğitim programlarına ne şekilde yansıtacağı konusu ile ilgiliydi. Dört oturum sadece NAFSA’nın (uluslar arası eğitimciler derneğinin) 2006 yılında Montreal’deki Bolonya süreci yıllık toplantısı hakkındaydı. Bolonya süreci ve ilgili üç yıllık programlara öğrenci alımı konuları ise lisans üstü eğitim liderlerinin CGS’nin bölgesel ve yıllık toplantılarının temel konusu haline gelmiştir.

5. A.B.D Lisans Üstü Eğitim Programlarına Öğrenci Alımı Konusunda İzlenen Politikalar Ve Bolonya Süreci

Bolonya Süreci’nin en önemli konularından bir tanesi de Avrupa yüksek eğitim sistemindeki derecelendirme yapılarının uyumlu hale getirilmesidir. Bu girişimin amacı daha fazla şeffaflık, hareketlilik ve işbirliği ile Avrupa yüksek eğitimi alanını daha etkili bir hale getirmektir. Uyumlulaştırmanın amacı tek tip bir program yaratmak değildir. Bolonya sürecinde üniversitelerin ilk ve ikinci dönemler için standart “3 artı 2” modelini uygulamaya geçirmeleri gerektiği belirtilene kadar A.B.D’de uyumlulaştırma standartlaşma olarak algılanmaktaydı. Lisans üstü eğitim çevrelerine, Bolonya sürecine katılan ülkelerde yer alan üniversitelerde 3 yıllık lisans eğitiminin daha geniş bir alanda uygulanacağı ve AKTS, “Dublin Tanımlamaları” gibi konuları da kapsayan eğitim programlarına ilişkin derecelerin içeriğinin daha iyi anlaşılabilmesi için bir çok yöntem oluşturulduğu konusunda bilgi verilmiş olsa da, yeni derecelerin tam olarak ne anlama geldiği ve bu yeni düzenlemelerin Avrupa’daki benzer lisans dereceleri üzerinde ne gibi etkileri olacağı konuları halen netlik kazanmış değildir.

Bolonya sürecine katılan bir ülke olarak, Kuzey Amerika’nın üzerinde durduğu konu da bu sürece katılan 45 ülkenin büyük bir kısmının yeni üç yıllık lisans eğitimi programını uygulamaya hazırlanmasıdır. Bazı çevreler, A.B.D’nin küresel eğitim pazarında rekabet edebilmesi için, bu üç yıllık lisans eğitim sürecinin A.B.D’deki üniversitelerde de uygulanması gerektiğini düşünmektedirler.

Bu nedenle CGS, 3 yıllık derecelere ilişkin olarak lisans üstü eğitim veren kurumlarda gündemde olan kavramlar, politikalar ve uygulamalar hakkında bilgi toplamaya çalışmaktadır. Şu anki öğrenci alımlarına ilişkin strateji tartışmaları aynı zamanda gelecek öğrenci eğilimlerinin bir göstergesi olabilir ve bu alanda ortaya çıkabilecek sorunlar gelecekte Avrupa dereceleri ve dünyadaki tüm ülkelerde uygulanan üç yıllık dereceler hakkında hangi alanlarda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulacağı ya da daha fazla iletişim kurulması gerektiği konusunda da bilgi verebilir. Bolonya sürecinin bir sonucu olarak bir çok ülkede şekillenmeye başlayan yeni derece sistemleri ve özellikle de üç yıllık derece sistemi ile ilgili olarak, yabancı öğrencilerin başvurularının ve belgelerin düzenli bir şekilde değerlendirilmesi için nasıl bir lisans üstü öğrenci alım mekanizması kurulması gerektiği ile ilgili olarak Amerika’daki bir çok üniversitede ve lisans üstü programlarda bir çok sorun çıkmaktadır.

2005 yabancı öğrenci alımları araştırmasına ek olarak, CGS, Avrupa yüksek eğitim reformu ve üç yıllık derecelere öğrenci alımları ile ilgili olarak mevcut olan uygulamalar hakkında üyeler arasında bir araştırma yapmıştır. CGS’nin üç yıllık derecelere öğrenci alım ilkeleri hakkında yaptığı ilk araştırmanın sonuçları Bolonya süreci ve A.B.D öğrenci alım uygulamaları bağlamında aşağıda ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sağlamlılık için

mücadele etmek ve mükemmeliyetin devam ettirilmesi en önemli konular olup daha şeffaf bir diyalog ise zorunlu bir gerekliliktir.

Üç yıllık lisans derecelerine ilişkin daha tutarlı bir politika oluşturulmasının avantajları arasında rekabet edebilirliğin artırılması yer almaktadır. Bu sayede en yetenekli yabancı öğrencilerin alınması konusunda bazı üniversiteler diğerlerinden daha üstün olacaktır. Ulusal açıdan bakıldığında ise A.B.D, küresel lisan üstü eğitim pazarındaki nitelikli öğrencileri kendi bünyesine çekmeye devam edecektir. Bunun yanı sıra, gerek Avrupa'dan ve gerekse dünyanın tüm değişik yerlerinden gelen farklı etnik kökenlerden sahip tüm öğrencilere eşit bir adalet ve açıklık çerçevesinde davranılacaktır. Derecelere ilişkin tutarlı bir sistemin oluşturulması, lisans üstü öğrenci alımlarındaki özel üç yıllık derecelere ilişkin uygulamalardaki düzenle aynı değildir. Derecelere ilişkin tutarlı bir sistemin oluşturulması, bütün üniversitelerin yapamaya çalıştığı bir eylemken, lisans üstü öğrenci alımlarındaki özel üç yıllık derecelere ilişkin uygulamalar A.B.D'deki lisan üstü eğitim çevrelerinde tartışma konusu olup bir çok farklı şekilde uygulanabilir.

6. A.B.D Lisan üstü Eğitim Politikaları ve Uygulamaları

A.B.D'deki lisan üstü eğitim programlarında oldukça farklı politikalar ve uygulamalar mevcuttur. Aslında bu politika ve uygulamalardaki bu çeşitlilik, oldukça esnek bir niteliğe sahip başarılı bir eğitimin göstergesi olduğu kadar aynı zamanda farklı ilgi alanlarına yönelik değişik ihtiyaçları karşılayabilecek bir sistemde varlığının göstergesidir. A.B.D'deki üniversitelerin yarısından fazlası, lisans üstü eğitimde merkezi bir yapının olduğunu belirtmişlerdir. Lisans üstü programlara ilişkin öğrenci alım işlemlerinin teknik yönleri tek bir merkezi okul ya da idari birim tarafından yürütülmekte ve bunu yanı sıra alımlara ilişkin temel standartlar da yine bu merkezi kurum tarafından oluşturulmaktadır. Geri kalan üniversiteler ise böyle bir merkezi sistemden ziyade daha çok üniversitelerin ve okulların birlikte ortak bir şekilde hareket ederek oluşturduğu bir sürecin olduğunu belirtmişlerdir.

A.B.D'deki üniversitelerde kurumsal misyonlar ve amaçlar da oldukça farklılık göstermektedir. Bazıları tüm dünyadaki en yetenekli öğrencileri çekmeye çalışırken diğerleri buldukları bölge ve/veya eyaletlerde geniş bir öğrenci kitlesine hitap edebilecek şekilde strateji belirlemeye çalışmaktadır. Bu üniversitelerin hepsi yabancı öğrencileri oldukça çekici servetler olarak görmekte ancak kendi misyonlarını gerçekleştirmede farklı politikalar izlemektedir. Üç yıllık derecelere ilişkin kurum politikaları öğrenci alımlarına ilişkin minimum kriterleri oluşturmaktadır. Öğrencinin nitelikleri, kişisel bilgileri ve uygunluğuna ilişkin değerlendirmeler ise lisan üstü eğitim veren okulla ilişkili olarak lisan üstü eğitim programı düzeyinde yapılmaktadır.

7. Atlantik Ötesi İletişim yoluyla Görüş Birliği Oluşturma

Bolonya sürecindeki eğitim reformlarına ilişkin olarak bazı ülkeler uzun süredir üç yıllık dereceleri uygulamaya geçirmiştir. Bazıları ise mevcut 5 yıllık derece yapılarından üç yıllık dereceye geçiş aşmasındadırlar. Bazı ülkeler ise var olan derecelerinin yanında bir de Bolonya derecelerini uygulamaya koymuşlardır. Bolonya sürecini imzalayan ülkelerin %20sinde, 3+2 lisans/yüksek lisans programı yerine 4+1 sistemi uygulanmaktadır. Bolonya sürecinde yer alan Avrupa çapında hareketlilik, derece yapılarında uyumluluğun sağlanması ve bu derecelerin işaret ettiği derslerde şeffaflığın sağlanması gibi konuların tam olarak uygulanmaya konulduğunu söylemek oldukça zordur. Bunun yanı sıra Bolonya sürecine katılan 45 ülkede

derece uygulamalarında tam bir tutarlılık söz konusu değildir. Bu nedenle A.B.D'de bu yeni derece sisteminin nasıl alınıp uygulanacağı konusunda her hangi bir uzlaşmaya varılması söz konusu değildir.

A.B.D'de lisans üstü eğitim programlarında belirli bir uzlaşma sağlanmaya başladıkça, üç yıllık derece sistemi daha geniş bir alanda uygulanmaya başlanmıştır, ancak bu sistemin yabancı belgelerin ve öğrenci başvurularının değerlendirilmesi ile birlikte uygulanması giderek önem kazanmaya başlamıştır. Bolonya sürecine katılan ülkelerin büyük bir çoğunluğu standart üç yıllık lisans derecelerini uygulamaya koymaya başlamıştır, ancak bu ülkelerin hepsinde 13 yıllık bir ilköğretim modeli uygulanması söz konusu değildir. Örneğin İtalya 13 yıllık bir ilköğretim sistemini uygularken, Fransa, İspanya, ve Rusya'da böyle bir uygulama söz konusu değildir. Almanya'da ise 12 yıllık bir ilköğretim modeline geçilmektedir.

Katılımcı ülkelerin ortak bir üç yıllık yapıyı kabul etmeleri bu ülkeler arasında standart bir kalite yapısının oluşturulacağı anlamına gelmeyeceği açıktır. Bunun yanı sıra 13 yıllık bir ilköğretim modelinin olmadığı ülkelere gelen öğrencilerin A.B.D'deki lisans üstü eğitim programlarında başarılı olamayacağı anlamına gelmez. Mevcut duruma bakıldığında bu tür karışıklıklardan dolayı A.B.D'deki üniversiteler ve lisans üstü eğitim programları farklı yollardan ya bu üç yıllık dereceleri kabule etmekte ya da reddetmektedir.

CGS araştırmasına göre, A.B.D'nin dünyanın en yüksek gelecekte bilim ülkesi olmaya devam etmesi için Avrupa derece yapılarındaki değişikliklere uyum sağlaması için A.B.D'deki lisans üstü eğitim çevrelerinin bu alanda daha fazla müzakere, birlik ve esneklik sağlanması gerektiğini kabul etmektedirler. Avrupa Yüksek Öğretim Alanı 2005 yılı Nitelikler Çerçevesi'ni kabul edilmesi müzakere konusu açısından oldukça faydalı olacaktır. Bu çerçevede her eğitim düzeyi için net tanımlayıcılar (clear descriptors) ve öğrenme sonuçları (learning outcomes) belirlenmiş olup, bunu yanı sıra Bolonya sürecine katılan ülkelerin tümünde bu çerçeveye denk düşen ulusal nitelik çerçevelerinin kabul edilip uygulanması da yer almaktadır.

A.B.D'deki yabancı öğrenci sayılarındaki düşüş, buradaki lisans üstü eğitim alanındaki liderleri harekete geçirmiştir. CGS tarafından yapılan son araştırmanın verilerine göre ilk dönem kayıtlarındaki artışlar, bu yıl A.B.D'nin dünyanın en yetenekli öğrencilerine sunmuş olduğu davetin başarıya ulaştığının göstergesi sayılır. Ancak bununla birlikte tüm dünyada eğitim alanında artan bir rekabet söz konusudur ve Bolonya süreci de bu rekabetin çok önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Lisans üstü eğitim programlarının rekabet edebilirliği, kalite, seçicilik ve fırsat maliyeti gibi konuları içeren karmaşık bir eşitleme süreci ile belirlenmektedir. Hiç kimse A.B.D'deki lisans üstü eğitim okullarının bütün üç yıllık dereceleri kabul ederek seçicilik gösterdiğini söyleyemez. Bu tür bir "açık kapı" uygulaması A.B.D'deki mevcut lisans üstü eğitimin kalitesini zedeleyecektir, bu da uzun dönemde dünyadaki en yetenekli öğrencilerin A.B.D'ye olan ilgisini azaltacaktır. Derece yapılarının son derece titiz bir belge ve başvuru değerlendirmesi ile desteklenmesi Avrupa'daki yüksek öğretim alanında gerçekleştirilen en yeni reformlar konusunda uzlaşma ile kabul edilen konulardan bir tanesidir. Bunun içinse daha lisans üstü eğitim veren okulların güçlendirilmesine ve merkezi öğrenci kabul ofisleri ile daha yakın bir ilişkinin kurulmasına ihtiyaç vardır.

Öte yandan, üç yıllık derecelere yönelik "kapalı kapı politikası"nın izlenmesinin uzun vadede ve kısa vadede ters etkileri olabilir. Kısa vadede bu tür politikalar dünyanın en yetenekli

öğrencilerinin dışlanmasına sebep olabilir. Uzun dönemde ise bu türden dışlayıcı politikalar, diğer ülkeler en yetenekli öğrencileri kendi ülkelerine çekmeye çalışırken, A.B.D'nin ulular arası bilim adamlarına sırt çevirdiği izlenimini verebilir.

Kuzey Amerika'daki lisans üstü eğitim faaliyetinin başarısı, dünyadaki yüksek öğretim sistemlerinde yapılan yeniliklerin iyi bir şekilde anlaşılması ve bu yolda gerekenin yapılmasına dayanmaktadır. Avrupa üç yıllık derecelerinin kalitesi ve rekabet edebilirliği hakkında bilgiler ne kadar yerinde ve güvenilir olursa, lisan üstü eğitim veren okulların da bu derecelere ilişkin politikalar geliştirmesi o kadar hızlı ve etkin olur. Akademik mükemmeliyetin sağlanması küresel araştırma girişimciliğinin ilerletilmesi, yetenekli öğrencilerin hareketliliğinin artırılması ve ekonomik büyümenin hızlandırılmasına yönelik öğrenci alımlarında daha adil ve uygun bir uygulamanın sağlanması için A.B.D'deki lisans üstü eğitim paydaşları arasında daha fazla fikir alışverişinin sağlanması gerekmektedir. En son CGS çalışmasının verilerinin, devam eden Atlantik ötesi diyaloga bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.